

КОНТРОЛЬ ЯК ФУНКЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ УКРАЇНИ

У статті розглянуто сутність, функції та завдання контролю і його місце в системі управління економікою.

В статье рассмотрена сущность, функции и задания контроля и его роль и место в системе управления экономикой.

The article deals with methodological approaches to the organization of economic relations control.

Ключові слова: державний фінансовий контроль, державне регулювання економіки, фінансові ресурси.

Реалії сьогодення свідчать, що держава не може нормально функціонувати і розвиватися без чітко організованої системи контролю за виробництвом, розподілом і перерозподілом суспільного життя в державі. Контроль є невід'ємним елементом надбудови суспільства, який зазнає серйозних змін у процесі розвитку його політичної системи, органів державного і господарського управління, законодавчої і виконавчої влади.

Контроль у широкому розумінні – це система спостереження і перевірки відповідності процесу функціонування об'єкта управління прийнятим управлінським рішенням і спрямований на успішне здійснення поставлених завдань.

Основна мета контролю полягає в тому, щоб:

а) об'єктивно вивчити фактичний стан справ у різних ланках суспільного і державного життя;

б) виявити ті фактори та умови, які негативно впливають на процеси виконання прийнятих рішень, здійснення заходів і досягнення цілей.

Сутність контролю, економічну необхідність, його становлення, роль і значення для вітчизняної теорії в наукових джерелах обґрунтовано такими економістами, як І.А.Белобжецький, М.П.Белов, М.Т.Білуха, Ф.Ф.Бутинець, Е.А.Вознесенський, Л.М.Крамаровський, М.В.Кужельний, В.М.Мітрофанов, В.М.Мурашко, В.Я.Савченко, В.В.Сопко, М.Г.Чумачко, В.О.Шевчук, О.О.Шпіг та ін.

На сьогодні важливим елементом контролю є державний фінансовий контроль – одна з найважливіших функцій державного управління, що спрямована на розкриття відхилень від прийнятих стандартів законності, доцільності й ефективності управління фінансовими ресурсами й іншою державною власністю, а за наявності таких відхилень – на своєчасне прийняття відповідних корегувальних і превентивних заходів» [1].

Беручи до уваги зазначене, можна зробити такий висновок: державний фінансовий контроль є невід'ємним і важливим складником державного регулювання економіки, оскільки покликаний забезпечити цей процес

достовірною інформацією про використання господарюючими структурами фінансових ресурсів, про ефективність здійсненого регулювання та наявність відхилень від встановлених норм, які перешкоджають формуванню, цільовому та ефективному використанню державних фінансових ресурсів, а також дає змогу вжити необхідні заходи для блокування негативних явищ і профілактики їх на майбутнє.

Звідси роль державного фінансового контролю в системі державного регулювання економіки виражається через участь у розв'язанні двох проблем: 1) підвищення ефективності державного регулювання економіки; 2) дотримання правил формування і використання фінансових ресурсів, встановлених державою (рис. 1).

Рис. 1. Місце державного фінансового контролю в системі державного регулювання економіки [2]

У першому випадку за допомогою державного фінансового контролю (як форми зворотного зв'язку) суб'єкт державного регулювання економіки отримує необхідну інформацію про якість вжитих ним заходів регулювання, а саме дані про своєчасність, достатність, адресність і затратність застосованих регуляторів. На підставі цього можна оцінити, чи досягнуто економічного ефекту таким регулюванням економіки для суспільства та здійснити, за

потреби, корегування заходів державного регулювання з метою підвищення їх ефективності.

У другому випадку за допомогою державного фінансового контролю реалізується контрольна функція державного регулювання економіки.

Якісний бік державного фінансового контролю виражається через реалізацію ним трьох основних функцій: інформаційної, профілактичної і мобілізуючої.

Інформаційна функція державного фінансового контролю зводиться до того, що інформація, отримана в результаті його здійснення, має стати основою для ухвалення відповідних управлінських рішень і вжиття корегувальних заходів, які забезпечать функціонування суб'єкта господарювання відповідно до встановлених державою норм.

Профілактична функція державного фінансового контролю полягає у виявленні умов, що сприяють порушенню норм і стандартів, встановлених законами та нормативно-правовими актами, виникненню безгосподарності, недостач, крадіжок і зловживань, а також у встановленні осіб, винних у фінансових порушеннях, і притягненні їх до відповідальності відповідно до законодавства.

Мобілізуюча функція державного фінансового контролю передбачає усунення суб'єктом господарювання наслідків допущених фінансових порушень, умов, що їм сприяли, та розробку організаційно-правових заходів з розповсюдження прогресивних методів господарювання і недопущення фінансових порушень на інших об'єктах державного регулювання.

З огляду на зазначене сутність державного фінансового контролю розкривається через його основні складники, які визначають його мету, завдання, суб'єкти і об'єкти, предмет, принципи, форми і методи контролю [3].

Методологічно сутність державного фінансового контролю як поняття зводиться до процесу вивчення господарських операцій, порівняння їх з нормами, виявлення і фіксації відхилень від норм та вжиття заходів для усунення наслідків порушень і попередження їх у подальшому (рис. 2).

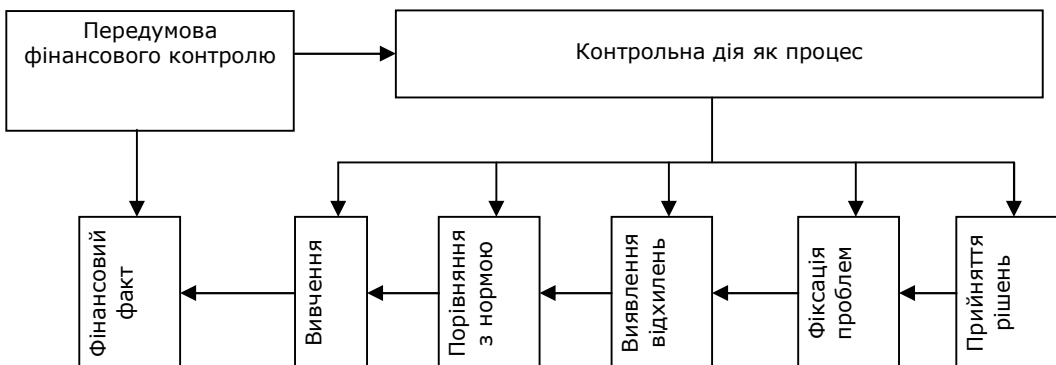

Рис. 2. Сутність державного фінансового контролю як поняття

Визначальним елементом системи державного фінансового контролю є його мета, бо в основному від цього залежить, що саме, як і якими засобами потрібно контролювати.

Державний фінансовий контроль на макрорівні є інструментом підвищення ефективності функціонування економіки, забезпечення обігу фінансових ресурсів відповідно до обмежувальних законодавством параметрів, повноти сплати податків та обов'язкових платежів, блокування діяльності, що загрожує національній безпеці, монополізує ринки, спрямована на організацію забороненого державою виробництва товарів і надання послуг, містить значні соціальні загрози, які зачіпають інтереси великих груп громадян, порушує законні інтереси держави, суб'єктів господарювання та суспільства в цілому; на мікрорівні - інструментом забезпечення дотримання правил ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності, соціальних гарантій працівників і своєчасної виплати заробітної плати, стандартів ціноутворення та встановлення тарифів, платіжної дисципліни, попередження фіктивних фінансових операцій і фактів відмивання «брудних» грошей, попередження та усунення фактів незаконного, нецільового і неефективного використання бюджетних коштів, переданих суб'єктам господарювання, фінансових ресурсів, які додатково отримують ці суб'єкти за пільгами з оподаткування, а також забезпечення дотримання порядку та процедур державних і комунальних закупівель, виявлення нецільового і неефективного використання майна державної і комунальної власності, нецільового використання кредитів і позик, отриманих під гарантії Уряду [4].

Таким чином, державний фінансовий контроль - це особлива управлінська функція держави, реалізація якої передбачає встановлення правових норм, які визначають порядок використання суб'єктами господарювання фінансових ресурсів, проведення моніторингу чи інших контрольних дій за дотриманням цих норм, виявлення правопорушень у частині використання фінансових ресурсів, їх усунення, блокування незаконних фінансових операцій і здійснення заходів щодо компенсації збитків, завданих державі, суб'єктам господарювання та громадянам.

Список використаних джерел:

1. Білуха М.Т. Теорія фінансово-господарського контролю і аудиту. – К.: Вища школа, 2004. – 364 с.
2. Бутинець Ф.Ф., Бардаш С.В., Малюга Н.М., Петренко Н.І. Контроль і ревізія. – Житомир: ЖІТІ, 2004. – 512 с.
3. Видяпин В.И., Барсуков И.В. Теория финансово-хозяйственного контроля. – М: МИНХ, 2008. – 166 с.
4. Ирвин Девид. Финансовый контроль. М.: Финансы и статистика, 2008. – 253с.